# СВОБОДА
## LIBERTY

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА".

Рôкъ VI. | Мт. Кармель, Па. Четвергъ 7-го Цвѣтня 1898. | Число 14.


### Календарь.

| Цвѣтень. | | |
|---|---|---|
| 7 | Ч. | Соборъ Гавріила |
| 8 | П. | Матроны муч. |
| 9 | С. | Иларіона, Стефана |
| 10 | Н. | С. ЦВѢТНА. Марка еп. |
| 11 | П. | Іоана лѣствичн. |
| 12 | В. | Ипатія еп., Аполонія |
| 13 | С. | Маріи египетскои |

### Змѣстъ.



### УВАГА.

Хотячій приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

**Mr. George Chylak**
OLYPHANT, PA.

И увѣдомлять секретара пôдъ адресою.

**Rev. John Ardan**
P. O. Box 418
OLYPHANT, PA.

### ☛ ДО КАНАДЫ! ☚

Хто намѣряе ѣхати сеи весны до Канады на ґрунтъ найже-жь памятае, що треба вже выбирати ся поволи въ дорогу. Въ другôй половинѣ апрѣля по Великодныхъ святахъ треба вже ѣхати, щобъ заразъ, якъ тôлько снѣгъ злѣзе, вышукати собѣ фарму и почати будову хаты. Хто еще не мае картки вôдъ мене на зниженый тікетъ, най напише листъ до мене и подастъ докладно свое имя, жены, дѣтей и кôлько кождому лѣтъ. Рядъ канадійскій вôдступивъ для нашихъ людей землю въ Альбертѣ, коло колѣйовои стації Millet Township 47 и 48. Добре бы було, якъ бы всѣ нашѣ люде, котрѣ выѣдуть зъ Пенсильвеніи осѣли тамъ осôбною кольоніею. Если-бъ зôбрало ся наразъ 50 родинъ, я готовъ бы поѣхати зъ людьми, ажь на мѣсце. Въ середу по Великодныхъ святахъ, дня 20. апрѣля треба бути вже въ Buffalo. Грошей не треба мѣняти на канадійскій, бо тамъ американьскій грошѣ такъ само добрѣ, якъ канадійскій. Хто мае охоту ѣхати и мае бодай $300 най зголосить ся до мене на адресу:

**Rev. Nestor Dmytrow**
89 Johnson Str.
**BUFFALO, N. Y.**

### ПЕРЕГЛЯДЪ ЧАСОПИСЕЙ.

Одна зъ польскихъ газетъ „Przegląd" плаче надъ нашею „Свободою", що она вôдмавляе людей записувати церкви на айрискихъ епископôвъ, однакъ мае вѣру и есть свято переконана, що загалъ Русинôвъ не подѣляе гадки редактора „Свободы", а сейчасъ понесе въ дарѣ айрискимъ епископамъ свои маетки церковнѣ. Побожне бажане! А мы кажемо редакторови вôдъ „Przeglądu", що загалъ Русинôвъ нѣколи въ свѣтѣ не дасть свого добра чужимъ людямъ, що не мають найменчого понятя о рускôмъ обрядѣ, а если де лучило ся, що церковь перейшла въ руки айриского епископа, то се стало ся безъ волѣ и вѣдома загалу, звычайно пôдступомъ для забезпеченя загроженого а выгôдного становиска однои людины.

— Редакторъ „А. Р. Вѣстника" вже пôдвѣвъ ся зъ ложа болѣзни и ставъ назадъ выдавати газету ломаною рущиною. Въ тôмъ числѣ засылае п. Ю. Жатковичь дружне поздоровлене редакторови „Свободы" и заявляе, що бôльша часть угро-рускихъ священникôвъ умѣе писати и читати по руски. Славно, бо мы гадали, що они, якъ Русины, повиннѣ всѣ втяти тои штуки, котрои не повинно вчисляти ся въ списъ ихъ заслугъ.... А оно ось якъ!

### ПРИ БАРѢ.

Ваньо: — А якъ ся маете куме Теодозій?

Теодозій: — Поволи, поволи, а якъ тамъ вы куме?

В.: — Добре, не можу нарѣкати. Жѣнка хвала Богу здорова, дѣти здоровѣ ростуть, бізнесъ яко-тако при нынѣшныхъ лихихъ часахъ йде. Добре.

Т.: — Та не чули вы куме, що тамъ въ Кінґстонахъ чувати? Вы тамъ маете родину, то певно писали вамъ, що ся тамъ дѣе?

В.: — Та писали, але що тамъ. Писали, що погризли ся зъ унгарскимъ попомъ, але я навѣть до кôнця не дочитавъ, бо гадаю собѣ, чи то першина зъ унгарскимъ попомъ гризти ся, тай вышмаривъ-емъ письмо до кута.

Т: — Шкода куме що не дочиталисте до кôнця. Тамъ стояло написано, що той унгарскій попъ вже назбиравъ $15.000 тай по Великод. святахъ ѣде до краю.

В.: — А вы звôдки куме знаете, що тамъ такъ стояло написано?

Т.: — Говорѣть звôдки? Моя курка пôшла на ваше подвôре, выгребла письмо и принесла моей старôй — отъ звôдки.

В.: — Та що то мене обходить, що тамтой попъ йде до краю и везе зъ собою тысячѣ, то его бізнесъ.

Т.: — То правда, що его бізнесъ, але видите нашѣ краяне зъ Кінґстонôвъ и зъ Плімонтôвъ вôдотхнуть свобôднѣйше, запишуть ся до „Союза", заложать у себе школу, читальню тай будуть такими людьми, якъ по всѣхъ нашихъ кольоніяхъ. А вы не знаете, куме Ваню, що Кінґстоны то заразъ першѣ по Шенандорахъ?

В.: — Правду маете, куме Теодозій.

Т.: — А ще и то вамъ скажу, куме Ваню, що якъ бы мы не тôлько свого бізнесу пильнували, але ще въ вôльныхъ хвиляхъ порописували листы до своихъ кумôвъ, а часомъ и самѣ поѣхали тай добре слово сказали, то анѣ одного угорского попа ту не стало бы. Бо видите куме, по що они ту сидять? Они анѣ православнѣ, анѣ католики, анѣ Русины, анѣ Мадяре, — они собѣ бізнесъ роблять, такъ якъ вы въ сторѣ, а я въ салонѣ. А прецѣ церковь не сторъ анѣ не салонъ. Правда, бувъ оденъ и зъ нашихъ галиційскихъ такій священникъ, що хтѣвъ и на церкви и на сторѣ и на салонѣ заробляти, але дали ему люде доброго почухраня. Теперь тôлько на церкви и на сторѣ зарobляе. А якъ люде прійдуть до розуму то и тыхъ двохъ заробкôвъ вôдмовлять.

В.: — Правду маете, куме, правду.

Т.: — Выпиймо по однôй тай ходѣмъ до дому — на другій разъ побалакаемо бôльше.

### ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

#### Де-що о нашихъ „гамериканахъ."

Прошу помѣстити въ нашôй „Свободѣ" тыхъ кôлька рядкôвъ:

Неразъ вже накликувала наша „Свобода", щобъ рускѣ люде пôдпирали своихъ, а не дались вызыскувати чужимъ, а найбôльше жидамъ, та голосу того не всѣ слухають. Правда, е вже досыть Русинôвъ, котрѣ за ничь въ свѣтѣ не пôдуть до чужого купувати, але есть ще досыть богато такихъ, що не можуть вкусити кавалка хлѣба, якъ бы вôнъ не смердѣвъ жидôвскою цибулею. То вже привычка старокраєва, зъ котрои не такъ скоро вылѣчать ся и мы по части вже привыкли до тыхъ людей. Але що скажете о тыхъ мудрагеляхъ, що зыскають собѣ довѣре рускоґо бізнесѣсты, понабирають товару на кôлькадесять долярôвъ, а опôсля втѣчуть? Еще собѣ кепкує оденъ зъ другимъ: „най ему, каже, заплатить той дзвôнокъ, що на индзяю." Такихъ пташкôвъ теперь намножило ся не мало, котрѣ суть лишь закалою американьскои Руси. Еще бы можна простити такому, що то набере въ шторѣ а нема чимъ заплатити, бо не мавъ роботы, але такимъ, що то мали роботу и заробляли добре, простити нѣякъ не можна. Такого чоловѣка можь смѣло назвати злодѣемъ, и ему не належалось бы обертатись свобôдно мѣжь порядными людьми, але сидѣти въ крѣминалѣ. Бо лишь уважайте, що то за люде. Приѣде до Америки голый, босый и голодный, згорбленый вôдъ краєвои кукуриджанки, ажь жаль бере коли дивити ся на него. Ба, по пару тыжняхъ, якъ бы цѣлкомъ не той. Змѣнивъ ся чоловяга такъ, що дивишь ся на него, думавъ бысь, що то, що найменше, якій адюнктъ вôдъ уряду податкового зъ Горлиць. Лице у него покраснѣло, бо мые ся мыломъ и ѣсть що дня три разы мясо, ковнѣрикъ на нѣмъ, краватка и убране пôсля найсвѣзшои моды, черевики скрипять, якъ бы кричали, що не заплаченѣ, зигарокъ въ кишинѣ, на котрый дивить ся що хвилѣ, котра година, словомъ панъ, що ся зове, лишь, выбачайте, пôдъ капелюхомъ отрубы. Але то ничь, такъ въ Америцѣ треба поносити ся, инакше и не можна. Такій вамъ, якъ то кажуть, на айнцъ-цвай зробленый панокъ, стоить въ салонѣ при барѣ, дивить ся що хвиля до великого зеркала, що за барою, бо не може ся ему нѣякъ въ головѣ помѣстити, чи то акуратно вôнъ, чи нѣ. Фундують другѣ, фундуе и вôнъ, бо вôнъ що? може вôдъ мачохи? Першого газды сынъ въ старôмъ краю. А салониста пише до книжки, що приходить за пиво, бо надѣе ся, що чоловяга дôстане роботу, та заплатить, а еще до того такій выдае ся порядный. Але минае оденъ мѣсяць, другій, нашъ ґриноръ уже робить, а и пейду дôставъ. Шторникъ, що давъ ѣсти, приодѣву и зигарокъ, чекае за пейдою — нема; салониста, що давъ пити, чекае, такожь нема. А нашъ „гамериканъ", бо за слово ґриноръ уже гнѣвае ся, бо знае де до другого штору, а и салоны уже всѣ знае, пейду пропивъ, а по книжку шторову пôшовъ до Мортка або Шмуля. До свого, у котрого отрясъ ся зъ шифового гною, уже не пôде, бо ему виненъ грошѣ, а жидови мусить заплатити, бо якъ бы ему не давъ ѣсти, то треба здыхати зъ голоду.

И теперь дивувати ся ту, що нашѣ бізнесѣсты упадають, а жиды богатѣють ся. А коли удасть ся нашому „гамериканови", що рѣдко трафляе ся, натягнути и жида, тогды уже нема нѣгде вѣры и приятеля и муфуе ся на другій плейзъ, де знова повтаряе ся зъ нимъ та сама історія. Наконець надоѣсть ему и Америка. Тогды старае ся заробити стôлько грошей, щобы выстарчило на дорогу, а и въ краю, щобы мати де-що гроша, щобъ показати ся, що було ся въ Америцѣ, и не заплативши що кому виненъ, купуе у жида шифкарту и нôчною годиною, якъ той злодѣй, втѣкае до краю. А тамъ то доперва панъ! Отець, мати, братъ, сестра або сусѣды въ него нѣчого, бо въ его очахъ гриноры, що не знають нѣчо. Такій „гамериканъ" навѣть смѣе ся зъ всякои чемности, бо то, каже, не по американьски; вôнъ такій собѣ панъ, якъ и другій. И нѣкого не боить ся хиба одного жандарма, передъ котрымъ ще мае трохи респекту. Робити не буде нѣчого, бо вôнъ не фармеръ, а лишь пересиджуе цѣлыми днями и ночами въ корчмѣ, або, якъ оказія трафить ся, иде на вôдпустъ, або ярмарокъ и оповѣдае нестворенѣ рѣчи о Америцѣ. Нема то, якъ тамъ, каже. Прійдешь зъ роботы, умыешь ся чисто, наѣшь ся мяса, напешь ся пива, закуришь сигаро, уберешь ся якъ панъ и на спацеръ або до сальону. Прійде пейда, грошѣ е, якъ болота. А шторникови, або сальонистови, заплатишь або не заплатишь, за то тобѣ нѣчого не зробить, а не дасть тобѣ той, то дасть другій. А якъ нѣ, то муфуешь ся на другôй плейзъ и найже тобѣ зробить хто, що хоче. До гарешту тебе за то не замкнуть, бо тамъ, каже, инше право. Розумѣе ся, така бесѣда припаде тымъ, що его слухають, а найбôльше молодымъ хлопцямъ, дуже до вподобы и кождый хотѣвъ бы, хоть бы и завтра, дôстатись до того раю, за море. Батько, чи тамъ братъ мусять сейчась, хоть бы зъ пôдъ землѣ выстарати ся о грошѣ на дорогу такому до Америки. Якже-жь не ити,

(Продовжене на другôй сторонѣ).

---

1

## ХТО ЗЪ ЧОГО ЖИЕ?

Написавъ Иванъ Млотъ.

Зъ польского переклавъ Ст. Хлоповъ

Вы може читали, а якъ нѣ, то певно чули дещо про англицку книжочку пôдъ заг. „Власна помôчь." Сеся книжочка дôждалась чимало выдань, переведено еѣ майже на всѣ европейскѣ мовы, одушевляли ся нею, та выхвалювали пôдъ небеса.

Въ тôй книжочцѣ говорить ся про различныхъ людей, котрѣ зъ нѣчого доробили ся маетку, славы и значѣня. Зъ „нѣчого", „власною працею", власною запопадливостю стали міліонерами, богачами, панами на цѣлу губу. — Таке бодай розказуе авторъ тои книжки, а называе ся вôнъ Смайлсъ. А чи знаете вы чому сесю книжочку такъ радо друковали и продавали въ Англіи, чому она дôждалась чимало выдань, та чому еѣ охотно перекладано на чужѣ мовы? Въ Англіи, якъ и на цѣлôмъ свѣтѣ, жиесь робôтникамъ погано, дуже погано, дуже важко. Умирае ихъ сотки, тысячѣ зъ нужды, голоду, зовсѣмъ такъ, якъ бы се було въ иншихъ краяхъ; хочь якъ кажуть, то Англія есть найбогатшою краиною на свѣтѣ.

Тожь и не дивниця, що и въ Англіи робôтники скаржать ся, рухають ся, та хотять, будь що будь, выкарабкатись зъ того болота нужды, въ котрôмъ грузнуть по уха, та що неоденъ каже собѣ: „Нѣ, такъ дальше йти не повинно. Треба якось все вôдмѣнити."

„Все вôдмѣнити? Сейчасъ позволимо вамъ на тое!" думають собѣ богатшѣ Англики, тѣ, котрымъ анѣ голодно анѣ холодно, а котрѣ якъ разъ нѣчого вôдмѣнювати не потребують.

И зачинають они зацитькувати робôтникôвъ, що оно знов такъ погано не есть, хоть що правда то не грѣхъ, деколи згине колька робôтникôвъ, але то були певно якѣсь непораднѣ лѣнюхи: хто знае, може пяницѣ. „Хто хоче працювати — кажуть они — той дôйде до всего. Най кождый думае лишь за себе, най працюе. Кождый чоловѣкъ може жити, збогатити ся зô свои працѣ."

Розумѣете теперь, чому такъ захвалювали тоту книжочку о „власнôй помочи", чому еѣ перекладано на всѣ мовы, чому то есть тôлько иншихъ книжокъ, котрѣ розказують чуда про те, щобы то не могли мати робôтники, якъ бы лишь все працювали, працювали безъ вôддыху.

Тому, що всюды суть робôтники, ремѣсники, котрѣ вôдчувають, що коло нихъ бѣда, тому, що всюды суть панове, котрымъ знов добре. Для того, що всюды хотять, щобъ робôтникъ якъ найменше думавъ про те, що все треба вôдмѣнити — щобъ свято вѣривъ, що наша бѣда, наша нужда, то найсправедливѣйшѣ рѣчи на свѣтѣ.

Въ тôй книжочцѣ хочу побесѣдувати зъ вами, чи то правда о чôмъ панове говорять, чи поправдѣ кождый жие зô свои працѣ, чи справдѣ кождый „власною працею" може дôйти до всего.

### I.

„Кождый чоловѣкъ жие зъ своеи працѣ."

Чи такъ?

На першій поглядъ выдаесь, що оно нѣбы такъ й есть. Бо-жь про те тôлько пишуть по газетахъ, книжкахъ, ба навѣть на проповѣдяхъ про те говорять. А потôмъ, тажь оно такъ и есть, що швець жие зъ своеи швецкои працѣ, кравець зъ кравецтва, учитель зъ учительства; а й фабрикантъ працюе, якъ не руками то головою, а навѣть міністры, король, цѣсарь, кôлько-жь они мусять напотитєсь при пôдписуваню различныхъ паперôвъ?

Ну, чи чакъ? Чи кождый чоловѣкъ жие зô своеи працѣ?

Счудуетесь певно чимало, коли вамъ скажу, що такъ оно не есть. Жаденъ чоловѣкъ не жие зъ своеи власнои працѣ: не лишь королѣ и міністры, не лишь фабриканты и купцѣ, але навѣть загалъ робôтникôвъ, ремѣсникôвъ.

Если-бъ примѣромъ швець не тôлько робивъ чоботы, але мавъ кусникъ землѣ, котру обсѣвавъ бы яринами, збôжемъ, если-бъ самъ прявъ, ткавъ и шивъ для себе одѣжь, если-бъ, однымъ словомъ, все що ему потреба, робивъ въ власнôй хатѣ, у себе, тогдѣ могли-бъ мы сказати, що по правдѣ вôнъ жие зъ власнои працѣ.

Колись передъ кôлькасотъ роками то оно по правдѣ такъ було. Давнѣйше, коли кожде мѣсто мало богато своихъ, власныхъ грунтôвъ, а майже кождый ремѣсникъ бувъ горожаниномъ мѣста и мавъ право до тыхъ грунтôвъ, тогдѣ то направду ремѣсники все, чого имъ було треба, приладжували у себе, на своимъ куснику землѣ и направду жили зъ власнои працѣ.

Якъ звѣстно, нынѣ оно такъ не есть. Ремѣсники не мають своеи землѣ, а пр. швець може робити тôлько чоботы, бôльше нѣчо. А чоботъ не можна анѣ ѣсти, анѣ ними зодягнути ся, анѣ на нихъ спати.

Те саме можемо сказати про кравця, столяря, муляря. Кравець не може анѣ ѣсти анѣ пити свого одягу а цеглярь не зварить на обѣдъ своихъ цеголъ. А що скажу о короляхъ, міністрахъ и иншихъ, подôбныхъ людяхъ. Тѣ, то не тôлько не вмѣють нѣчо для себе зробити а навѣть ѣсти самѣ не потрафять; все треба имъ подавати до устъ. Отже праця шевця не накормить еще его, не напоить, а кравецка праця не обуе кравця.

Хто ще найскорше у насъ мôгъ бы сказати, що жие зъ власнои працѣ, то селяне. Тѣ бодай хлѣбъ, молоко, ярины выробляють у себе дома; богато зъ нихъ то й цѣлу одѣжь; хоть послѣдными часами, що разъ рѣдше. Тажь знаете, що газдыня волить теперь купити на рынку, якъ шити еѣ въ дома, бо то и зграбнѣйше, гарнѣйше и тунше. 

А що скажете на тое, що по иншихъ краяхъ то селяне майже нѣчо не робять зъ потрѣбныхъ рѣчей!

Суть такѣ, що годують тôлько вино, и нѣчо бôльше, або тôлько ленъ, або тôлько ярины — а все чого имъ потреба до ѣдженя и одягненя купують на рынку.

Якъ самѣ бачите, то нѣхто, або майже нѣхто не жие зъ власнои працѣ. Швець жие зъ працѣ кравця, муляра, столяра, хлѣбороба; кравець жие зъ працѣ шевця, столяра, хлѣбороба; хлѣборобъ знов почасти жие зъ працѣ кравця, шевця, столяра и т. д. Всѣ люде жиють не зъ власнои працѣ, але зъ чужои, зъ працѣ иншихъ людей.

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:

„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна .....2.00
До старого краю........ 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.



(Продовжене зô стороны першои)

коли тамъ такъ добре? А и нашъ „гамериканъ“, котрому уже сприкрило ся въ старôмъ краю, бо грошей уже нѣтъ, Гершко на борґъ больше не хоче давати, а и мяса уже не старчить, бо яка гусь або баранки були, що мати або отець придбали, зъѣли ся — суне назадъ до Америки, щобъ зажити легкимъ хлѣбомъ. И такъ разъ зъ Америки, другій разъ до Америки. А якій кому зъ того хосенъ? Заробили на тôмъ колѣевй и корабельнй компаніи и жидъ Гершко, больше нѣхто. Чи-жь не правда? Осудѣть сами читателѣ. Бо що иншого, ґде хто до Америки, щобъ заробити честнымъ способомъ собѣ хлѣба, або свою гôрку долю полѣпшити въ старôмъ краю, для такихъ людей належить ся пошана, бо то суть чеснй люде, що не ошукали анѣ не окрали нѣкого, то суть рыцарѣ працѣ. По такихъ людяхъ лишаесь и добре имя, а и щаслива тая суспôльнôсть, що складае ся зъ такихъ одиниць. Але не таке бетярство, яке днесь водить ся мѣжь деякими нашими въ Америцѣ. И хто насъ буде поважавъ и шановавъ, если мы самй себе не будемо поважати и шановати? Заберѣть собѣ отже, хто почувае ся до вины, сесѣ слова добре до серця, будьте людьми чесными, а буде вамъ слава, а и Американьска Русь не буде встыдатись.

## ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Пôдъ осѣнь мае повстати въ Тернополи въ Галичинѣ четверте зъ ряду гимназіумъ (высша школа) зъ рускимъ выкладовымъ языкомъ. Коли про те довѣдала ся одна зъ россійскихъ газетъ счудувалась чимало, а заразомъ и втѣшилась, що въ Галичинѣ россійска мова такъ глубоко вкоренилась, що навѣть Поляки, тй вôдвѣчнй ихъ вороги полюбили сѣ, отвираючи высшу школу, въ котрôй вся наука буде преподавана по россійску. Та яке-жь було опôсля розчароване россійскихъ газетъ, коли дôзнали ся, що тамъ не будуть вчити по россійски, а по малоруски, бо такй тамъ жіють люде. Притôмъ спростованю не обôйшлось безъ такихъ замѣтокъ, що велика то дурниця, щобъ народъ вчивъ ся въ зрозумѣлôй для него бесѣдѣ, та що малоруска мова то хахлаччина, котра не придатна для науки, та що нею говорять лишь простй хлопы. — Зъ того видко, що россійскй газеты дуже мало интересують ся рускими справами въ Галичинѣ, они навѣть и не знають, що тамъ вже есть чотыри рускй гимназіи, та що духъ самосвѣдомости народнои и почутя окремѣшности и самостôйности народнои вшустивъ глубоко коренѣ. Они того не знають тай не хотять знати, а найбôльше не хотять знати тй газеты, що выслугують ся урядови, котрый засудивъ малоруску народнôсть на Украинѣ на зроссійщене, не дозволяючи имъ вчитись на своѣй рôднôй мовѣ.

Такихъ самыхъ поглядôвъ про розвôй рускои мовы суть и тутешнй амер. подвижники вôдъ „А. Р. Вѣстника“, „Пр. А. Вѣстника“ та „Свѣта“, котрй те-жь плюють на самостôйный розвôй рускои мовы, а зôтхають за опыханымъ и держать ся тои засады, що для робôтника досыть псалтира и молитвослова. Понадъ тое больше не потреба ему нѣчо знати. Та якъ разъ на перекôръ тому народъ не вдоволяесь тымъ, а протираючи чимъ разъ больше очи, бачить, де болото, а де сухо.

## НОВИНКИ.

Чибудевôйна, довѣдаемо ся на певно ажь въ декотрый день сего тыждня. Президентъ Микинлій мае выслати днесь — завтра ультиматумъ до Ишпаніи, т. е. последне уже письмо, въ котрôмъ дае ся до выбору: вôйна або спокôй, а Куба мусить бути вôльною. Тото письмо припре Ишпанію, якъ то кажуть, до стѣны, бо мусить выберати одно зъ двохъ: вôйну або спокôй. А що выбере, то трудно сказати. Ишпанія все каже, що пôдъ жаднымъ условіемъ не вôддасть Кубы и зъ того можна вносити, що хиба не обôйдесь безъ вôйны. А потôмъ и то дуже ворожить на вôйну, що такъ одна, якъ и друга держава, зброять ся на лобъ на шію, якъ бы уже завтра мала розпочатись битва. Ишпаньскй и американьскй военнй кораблѣ уже стоять противъ себе, лишь чекають, коли прійде розказъ, щобъ розпочати огонь. — Якъ оно буде, неодовга увидимо.

Ишпанія тѣшила ся тымъ, що еѣ маринарка, або сила морска выносить 24.000 вояковъ и матрозôвъ, пôдчасъ коли сила морска Сполученыхъ Державъ доходить заледво до 13.000 головъ. Була то передвчасна радôсть, бо коли заговорено о вôйнѣ зъ Ишпаніею, сейчасъ зголосило ся до службы въ маринарцѣ высше 10.100 охотниковъ, котри уже обзнакомленй досконало зô службою на корабляхъ, бо давнѣйше служили въ англицкôй, французкôй, нѣмецкôй и иншôй маринарцѣ. А въ разѣ конечной потребы число такихъ охотникôвъ подвоить ся, а навѣть потроить. Позаякъ Америка посѣдае два разы только кораблѣвъ, що Ишпанія, а до того мае досыть гроша на выдатки военнй, нема що бояти ся Ишпаніи.

## Будучй подвижники угро-руского народа.

Въ ужгородской семинаріи духовнôй обходжено сего року празникъ семинарскои церкви. Въ приукрашенôй церкви вôдбулось богослужене при участи епископа Юлія. Потôмъ бувъ обѣдъ на кôлькадесять осôбъ; за столами засѣли: епископъ, капитула и ґреміяльне духовеньство, а о 5-ôй годинѣ почались передъ гостями продукціи питомцѣвъ. Були деклямаціи питомцѣвъ и орхестра семинаристôвъ выгравала всякй концертовй композиціи. Угорскій „Листокъ“ хвалить орхестру пôдъ диріґентурою питомця Мих. Яцковича, хвалить деклямаціи — замѣчае лишь одно: „Семинаристы, що мають бути духовниками и проводниками руского народу, ажь на стôлько не мають поважаня для свого рôдного языка, що за часъ цѣлого концерту не проронено анѣ одного руского слова“! — Добрй семинаристы, добра капитула и добрый епископъ! Тѣшь ся угро-рускій народе! Такъ на Угорскôй Руси грецкій обрядъ удержуе народнôсть руску.....

## Що каже свѣтъ про нашихъ селянъ?

Доки нашй селяне сидѣли дома, то свѣтъ про нихъ не знавъ, або хиба лишь только, що десь тамъ въ якôйсь Галичинѣ е якйсь люде, котрй самй не знають, хто они и що они. Але коли нашй селяне пустились въ свѣтъ, взялись выходити до Америки, то свѣтъ пôзнавъ ихъ близше и на соромъ та жаль, набравъ о нихъ дуже злого переконаня. Ось одно свѣдоцтво выставивъ рускимъ еміґрантамъ якійсь Робертъ Вівіґъ въ мѣсцевости Ґодвінсвіль въ Джорджіи въ пôвнôчнôй Америцѣ, до котрого о. Дроздовскій, зъ Кôйданець, въ Галичинѣ звернувъ ся о запомогу для одного кôйданецкого селянина, що бувъ ще зъ другимъ на заробôткахъ у того Вівіґа. Вівіґъ каже, що ще не видѣвъ такихъ лѣнивыхъ людей, якъ галицкй еміґранты: они не вмыли ся до неґрôвъ (муринôвъ). Робота ихъ була зовсѣмъ до нѣчого, що тыждень якесь свято, коли нѣчого не робили, а за два мѣсяцѣ, якй побули у него, наробили ему школы на 200 долярôвъ (500 зр.) и треба бы було цѣлого року, щобы они научили ся робити. „То вже нашй мурины — каже Вівіґъ — прецѣ больше до людей подôбнй сотворѣня. Найлѣпшу и найбôльшу заслугу зъєднаете собѣ у Бога, коли всѣма силами будете старати ся не допускати того рода людей до еміґраціи та будете заводити школы и ширити вôдповѣднй газеты, щобы тй твердй голозы набрали трохи больше свѣтла...“ Оттакъ судять въ свѣтѣ о нашихъ селянахъ.

## Зô статистики еміґраціи.

Въ 1897 роцѣ выеміґрувало зъ Галичины, Буковины и Угорщины через Осьвенцѣмъ и Щакову 3.758 осôбъ до Америки. Въ тôмъ самôмъ часѣ завернено зô Щаковы 60, а зъ Осьвенцѣма 122 еміґрантôвъ. За те повернуло зъ Америки черезъ згаданй мѣста граничнй 3.963 осôбъ, отже выеміґрувало менше.

— Обчислено, що вôйна Сполуч. Державъ зъ Ишпаніею коштувала бы денно вôдъ 2 до 4 міліонôвъ долярôвъ.

## Кровъ матери.

Коло Беруна, въ Чехіи, живъ робôтникъ Францишекъ Янъ зъ своею любовницею Маріею Вондрушка и мавъ при собѣ 60-лѣтну матѣръ. Маріи незадовго навкучило ся ходити коло старои жѣнки и она убила матѣръ Яна полѣномъ, завинула провалену голову въ плахту, щобы кровъ не капала, та вытягнула трупа на пôдъ и тамъ поклала. Вечеромъ вернувъ Янъ зъ роботы, а спытавшись за матѣрю, дôставъ вôдповѣдь, що пôйшла на жебры. Въ часѣ, коли Янъ приладжувавъ собѣ вечерю, побачивъ кôлька крапель крови на своѣй сорочцѣ, а Марія впевнила его, що се певно кровъ зъ носа. Другого дня, коли Янъ повернувъ до дому и знову не заставъ матери, почавъ щось пôдозрѣвати. Ставъ отже шукати и знайшовъ трупа матери на подѣ въ розваленою головою въ калужи крови. Теперь стало ему ясно, звôдки взяла ся кровъ на его сорочцѣ. Кровъ протѣкала черезъ лиху стелю и капала на него. Марію арештовано и вôдставлено до суду, де она сейчасъ признала ся до страшного злочину.

## Дикй люде въ Европѣ.

Газета „Кіевлянинъ“ подае таку вѣстку: Два шведскй ґеольоґи (тй, що довѣдовують ся, що въ тнутрѣ землѣ е) Люідстромъ и Тіайніомъ подыбали пôдчасъ своеи науковои подорожи въ губерніи выборскôй, въ околици Перкіярвôвъ, въ лѣсѣ людей, подобныхъ своимъ заростомъ бôльше до малпъ, якъ до людей. При появѣ подорожникôвъ они клянцали зубами и лише муркотѣли. Старй люде оповѣдають, що се мабуть дѣти селянина Адолафа Пенкая, котрый передъ 28 лѣтами, по смерти жѣнки, удавъ ся зъ пятьма дѣтьми до лѣса и больше не вернувъ. Въ ихъ укрытю, зробленôмъ зъ глины и галузя, найдено стару хиньску біблію и удало ся дикунôвъ забрати въ село.

— Розумнй люде йдуть розсудно и повôльно, безхарактернй крутыми стежками, а добрй, вѣрнй и добродушнй ступають легкимъ и скорымъ крокомъ въ своимъ житю.

## Австрійскій военный корабель въ Ню Йорку.

До ню-йорского порту вплынувъ австрійскій военный корабель „Донау“ пôдъ командою капитана Гене... Есть то малый деревяный ... однôмъ коминѣ корабель, ... котрôмъ находять ся лишь самй молодй матрозы, ... учать ся на офіцерôвъ. Корабель стоявъ якійсь час въ Ню Орлинъ, потôмъ ... пристани гаваньскôй, а звôдтамъ выѣхавъ до Ню Йорку, де забавить якійсь час и поѣде дальше на во... Пôвнôчного оксану. Американцѣ декотрй навѣть ... мали, що то цѣсарь выслав той корабель на пôмôчь Ишпаніи, але капитанъ ... нелъ запевнивъ ихъ, що корабель ѣздить собѣ по ... лекихъ моряхъ лишь ... цвѣченя войсковыхъ, та що молодй моряки, котрй ... ють за рôкъ уже стати офіцерами, набрали вправы ... штуцѣ маринарскôй.

— Урядженe двора нынѣшного турецкого султана Абдуль Гаміда ... щось невѣроятного и ... зочного. Помешкане его въ Цареградѣ складае ся ... множества будынкôвъ и ... латъ и въ котрôй части ... где султанъ перебувае ... або пôчь нѣхто не знае, ... мѣ прибочнои службы, ... потра его на каждôмъ кроцѣ стереже. Мае вôнъ больше якъ 50 спальней въ р... ныхъ частяхъ своихъ па... латъ. Служба султана складаесь зъ 12 тысячь осôбъ, мѣжь котрыми есть ... лѣкарѣвъ, 30 аптикарѣвъ ... стрѣльцѣвъ, 30 осôбъ, к... мають только забавляти его пана, коли вôнъ ску... 400 кухарѣвъ, 400 музы... тôвъ, спѣвакôвъ, комедіантôвъ, 50 голярѣвъ, 400 ... родникôвъ, 300 евнухôвъ ... гаремахъ, въ котрыхъ ... три тысячь невѣстъ и ... числа всякого рода дру... дармоѣдôвъ. Легко собѣ ... перь представити ... скôлько тое все коштува... може... А кошта тй му... поносити бѣдний народи ... стіяньскй, котрй сто... пôдъ тяжкимъ ярмомъ ... рецкимъ. И всѣ прочі ... жавы, хотяй христіяньскй ... смотрять на все тое р... душно, бо такъ велить ... сока політика, щобы Ту... въ Европѣ панувавъ. ... належало бы его радше ... гнати тамъ, где перешъ... сте, а народамъ дати ...

— Але-жъ кождый зъ нихъ працюе — вôдповѣсте менѣ на тое — кождый зъ нихъ якъ бы не працювавъ, не мавъ бы нѣчо.

То правда. Длятого то скажемо, що всѣ люде не жиють зъ власнои працѣ, але удержують ся власною працею.

Знаю, щобы вы менѣ на те могли вôдповѣсти: „Якъ не кійомъ его то палицею.“ Не жиють, а удержують ся. Нѣбы то не на одно выйде.

Нѣ, не все одно и заразъ вамъ тое поясню чому оно такъ.

Если бы швець, кравець, селянинъ жили на правду зô своеи працѣ, еслибъ, якъ то бувало колись, кождый мавъ усе що ему потреба у себе, то мôгъ бы бути спокôйнымъ, що хочь ему може бути разъ лучше, а другій разъ гôрше, то вôнъ не вмре зъ голоду, а все выйде на свое.

Та теперь зовсѣмъ инакше. Швець робить тôлько чоботы. Робить ихъ якъ найбôльше, а опôсля хохе ихъ продати якъ кождый иншій товарь. Если знайде купця то добре. Спродасть чоботы и купить собѣ що ему потреба. А якъ не продасть? Якъ ему скажуть, що чобôтъ и такъ досить, якъ купуючй не будуть приходили до склепу? То що тогды? Чи зварить чоботы дѣтямъ на вечерю, чи чобôтми сплатить податки, лихваря, банкъ и т. д.

Отже бачите, що удержуватись зъ власнои працѣ, то не на одно выходить. Поки всѣ люде приладжували все, що имъ було потреба, въ власнôй хатѣ, у себе, поки продавали мало своихъ выробôвъ, доти можна було сказати, що жиють зъ своеи працѣ. Та вôдъ часу, коли люде стали що разъ бôльше робити на продажь чимъ разъ бôльше продавати чобôтъ, замкôвъ, столôвъ, одѣжи т. е. взагалѣ розличныхъ товарôвъ, зачали отже менше працювати дома на себе, а бôльше для иншихъ. И дôйшло до того, що нѣмецкій швець робить чоботы для австрійского ремѣсника, англійскій робôтникъ куе гвоздѣ для нѣмецкого шевця, а американьскій кольоністъ сѣе збôже для англійского робôтника.

Вôдъ часу, коли товарôвъ чимъ разъ бôльше на свѣтѣ, нѣхто не робить для себе, але всѣ робять для иншихъ; нѣхто не жие зъ власнои працѣ; але зъ працѣ чужои, зъ працѣ иншихъ людей.

### II.

„Згода. Нѣхто не жие зъ власнои працѣ, але кождый удержуесь зъ неѣ — то вже хиба свята правда.“

— Но, но! Неодно дало-бъ ся ще про те сказати, та закимъ усе скажемо, мусимо згодитись, що въ тыхъ словахъ, що кождый удержуесь зô своеи працѣ, чимало эсть раціи.

Кождый удержуесь зъ працѣ. А чому зъ працѣ? А тому, що хто хоче продати якій небудь свôй выробъ, чобôтъ чи одѣжь, шклянку чи нôжь, всѣ тй выробы будуть цѣнувати вôдповѣдно до вложенои працѣ и платити будуть после неѣ. Пояснимо се заразъ близше.

Возмѣмъ, що якійсь швець працювавъ надъ чобôтьми цѣлый день и опôсля дôстае за тй чоботы 10 лôктѣвъ полотна. Нема въ тôмъ нѣчо надзвычайного. Працювавъ и мае за те полотно.

Але уявѣмъ собѣ на хвильку, що есть на свѣтѣ така краина, въ котрôй..... чоботы падають зъ дощемъ. Такои краины нема, но ... але якъ бы такъ була? то якъ вы гадаете, богато бы платили шевцеви за его чоботы? Певно що нѣчо. Люде казали бы тогдѣ, що не варто нѣчо платити за чоботы, що не коштують они жадной працѣ, що кождый ихъ мати може, а нашъ швець, щобъ не згинути зъ голоду, мусѣвъ бы взятись за иншу роботу.

И въ насъ, хочь чоботы не ростуть на деревахъ, есть чимало такихъ рѣчей, за котрй нѣхто не дасть зломаного цента, котрй нѣчо не коштують, длятого, що до нихъ не потреба працѣ, що въ нихъ зовсѣмъ нема працѣ. Анѣ за воду при жерелѣ, анѣ за грибы въ лѣсѣ, анѣ за пѣсокъ въ рѣцѣ не платишь нѣчо, бо можешь те все мати безъ працѣ, бо они не коштують людскои працѣ.

Але натомѣсть, чимъ бôльше якась рѣчь мае въ собѣ людскои працѣ, тымъ бôльше, якъ то кажуть, мае она въ собѣ вартости, тымъ бôльше заплатять за неѣ. За локотъ полотна дадуть бôльше якъ за локотъ перкалю. Чому? Тому, що локотъ перкалю и скорше и легше выробити можна, тому, що менше въ него треба вложити працѣ нѣжь въ локотъ полотна. Золотый ланцушекъ дорожшій вôдъ металевого — чому? Чи тому, що золото краснѣйше та що оно тяжше? Нѣ, бо металевый ланцушокъ такъ само може свѣтитись и такои ваги може бути що и золотый, але длятого, що золото труднѣйше знайти, що треба чимало працѣ, щобъ выдобути его зъ землѣ, що отже въ золотôмъ ланцушку бôльше есть працѣ якъ въ металевôмъ. Бачимо тое навѣть на водѣ и на ягодахъ. Вода при жерелѣ не коштуе нѣчо. Однакъ въ мѣстѣ треба платити водоносови за достарчене воды. Платить ся однакъ не тому, що вода смачнѣйша, але за працю водоноса. Ягоды въ лѣсѣ нѣчо не коштують, въ мѣстѣ вже за нихъ платить ся а то длятого, що невѣста мала працю, збираючи ихъ въ лѣсѣ.

Длятого кождому ремѣсникови, шевцеви, кравцеви, пекарови, коли плятять за чоботы, одѣжь, за хлѣбъ, платять за працю, котра въ тыхъ чоботахъ, въ тôй одѣжи, тôмъ хлѣбѣ ... мовь бы сидѣла. Если на зроблене одного бохонка хлѣба потреба годину працѣ, а на зроблене пары чобôтъ 10 годинъ, то за пару чобôтъ дôстати буде можна 10 бохонкôвъ хлѣба, бо праця мѣстяча ся въ чоботахъ (або инакше кажуть, вартôсть чобôтъ,) есть 10 разôвъ бôльша вôдъ працѣ мѣстячои ся (або въ вартости) въ бохонку хлѣба [1]).

Если за локоть сукна платить ся дукатъ, длятого, що, щобъ его зробити (то есть, выгодовати вôвцѣ, стричи вовну, ткати сукно и т. д.) потреба тôлько працѣ, кôлько еѣ потреба на зроблене одного дуката (на шукане золота, привôзъ, перетоплене и т. д.) пр. 36 годинъ. За локоть перкалю платимо лишь золотого, бо на его выробъ (на засѣвъ и бавовнянй знаряды, ... пе, фарбоване) потреба 36 разôвъ менче працѣ, т. е. тôлько одну годину.

Ось чому можна говорити и писати, що швець, кравець, столяръ, шлюсаръ, взагалѣ робôтники удержують ся зô своеи працѣ. Всѣ робять розличнй выробы: тотй выробы выносять на продажь и тамъ платять имъ якъ разъ только, кôлько они мали въ собѣ працѣ. Отже чимъ бôльше котрый ремѣсникъ працюе, чимъ бôльше вложить працѣ до товару, чимъ бôльше вложить до него вартости своею працею, тымъ бôльше дôстане при продажи, тымъ бôльше ему за товаръ заплатять.

[1]) Если-бъ васъ хто спытавъ, що то есть вартôсть шклянки, чобота, одѣжи, то легко можете вôдповѣсти, що вартôсть есть то ... працѣ, котра сидить, котра мѣстить ся въ тôй шклянцѣ, въ тôмъ чоботѣ або одѣжи.

(Дальше буде).

## Продавъ жену за 75 центôвъ.

Франкъ Мкъ-Ферсонъ зъ Нортъ Тонаванда, Н. Й., давно вже бувъ бы выѣхавъ до Клондайкъ за золотомъ, але стояла ему на заводѣ его жѣнка, зъ котрою не знавъ що зробити: Лишити еѣ на ласку и не ласку людей, якось ему жаль було, але увôльнитись вôдъ неѣ таки конче хотѣвъ. Хиба бы продати еѣ, подумавъ любячій мужь. Не зла мысль. Але хто ту стару бабу, еще днесь въ такихъ тяжкихъ часахъ, купить? Однакъ що задумавъ, то и зробивъ. Якъ тôлько оголосивъ, що продае жѣнку, внетъ найшовъ ся купець, именемъ Джеймсъ Гвайтъ, кавалеръ, котрый безъ великого торгу заплативъ за неѣ 75 центôвъ, на що она, розумѣе ся, згодила ся. Найцѣкавшимъ зъ тои цѣлои комедіи есть то, що Гвайтъ и Мисисъ Мкъ-Ферсонъ колись то за давнѣйшихъ часôвъ любили ся, а навѣть мали побратись, лишь якось потôмъ такъ склало ся, що Гвайтъ зôставъ собѣ дальше кавалеромъ, а его любка дôсталась другому. Але теперь еѣ мае и то не дуже дорого еѣ дôставъ. Мистеръ Мкъ-Ферсонъ, позбувши ся тягару, уже е на дорозѣ до Клондайкъ, а Мисисъ Мкъ-Ферсонъ уживае теперь медовыхъ мѣсяцѣвъ. Таке дещо може стати ся лишь въ Америцѣ.

## Коза за мамку.

Въ селѣ Нова Баня, тековской столици, на Угорщинѣ, одна мати не могла сама плекати свою дитину, бо була хора, отже радила ся лѣкаря, що робити. Лѣкарь порадивъ ѣй пôдсадити дитину пôдъ козу. Проба удала ся знаменито и коза плекала дитину за 9 мѣсяцѣвъ. По вôдлученю коза и надальше не вôдступуе дитины.

## Огонь въ рускôй церкви.

Зъ Mc Adoo, Pa. доносять намъ, що дня 19. марця о 11 год. передъ полуднемъ, выбухъ въ тамошнôй церкви огонь и если бы не сторожа огнева, котра на часъ поставила ся, була бы церковъ згорѣла. Огонь повставъ зъ незнаныхъ причинъ. Шкода выносить до $1.500.

•

— Высше 1000 людей замерзло въ Аляшцѣ, що выбрали ся до Клондайкъ за золотомъ. Каліфорнѣйскѝ газеты пишуть, що велика бѣда пануе мѣжь людьми, котрѝ тамъ ѣдуть. Гинуть неразъ вôдъ зимы якъ мухи. А помимо того всего не сотки, але тысячи людей тамъ ѣде, щобы вôдъ разу збогатѣти ся, стати міліонерами. — Що за паскудна манія тое золото.

•

— Въ однôй реставраціи въ Вѣдни можна зобачити астрономічный зыґаръ не зробленый зъ якого металю, але сплетеный цѣлый зъ прутя вербового. Той зыґаръ показуе дуже точно пять часôвъ атиньскій, петербурскій, мадрицкій, ню йоркскій и середно-европейскій. Надъ зготованемъ такого зыґару працювали черезъ 10 лѣтъ вѣденьскій кошикаръ Шульцъ и музикъ Бадштоберъ зъ Баваріи.

•

— Нашъ чесный предплатникъ „Свободы" зъ Олифанту, Димитрій Кузякъ, выбравъ ся минувшого тыждня до старого краю. — Щаслива подорожь!

## Вѣсти робôтничѝ.

— Уніи друкарôвъ No. 16 въ Чікаґо, выслала до сенаторôвъ и конгресменôвъ зъ Иллинойсъ письмо, взываюче ихъ старати ся о то, щобъ Сполученѝ Державы Америки своимъ вплывомъ, зробили вже разъ конецъ рѣзьнѣ невинныхъ людей на Кубѣ.

— Harrisburg, Pa. Ту завязалась нова компанія Keystone Typewriter. Въ першихъ дняхъ мая дôстане тамъ роботу 200 люда.

— Въ Jeanette, Pa. Будуе Keystone Telephone Supply компанія свои фабрики, въ котрыхъ мае бути затруднено 200 робôтникôвъ. Компанія зъобовязуесь черезъ 3 роки тримати свои фабрики въ руху.

— Въ Пітсбурскôй цегольни South Side Brick & Stone Co. коло 33 улицѣ застрайковали робôтники, понеже компанія не хотѣла пôдвысшити имъ платнѣ лишь о 10 проц., хотяй въ остатныхъ часахъ робила дуже добрый бізнесъ.

— По кôлька тыждневôмъ застою дôстали знову роботу 60 робôтникôвъ въ Wikles вальцôвняхъ въ Sharon, Pa.

— Westinghouse Electric and Manufacturing компанія, въ East Pittsburg, заложила зъ днемъ 1. януарія 1896 р. промислову школу. Курсъ науки для цѣкавыхъ понизше 21 лѣтъ тревае 4 роки, для старшихъ лишь 3. Учать ся будовы машинъ, всего о електрицѣ, токарства и машиновыхъ и техничныхъ рисункôвъ. По скôнченю наукъ платить компанія кождому ученикови 100 дол., наколи въ часѣ науки платить въ першихъ трохъ мѣсяцяхъ 5 цт. за годину, въ слѣдуючихъ девятьохъ 8 цт., въ другôмъ роцѣ 10 цт., въ третôмъ 12, а въ четвертôмъ 15 цт.

— Въ копальняхъ мягковугля въ Esseu No. 1 вздовжь P. C. & Y. колеѣ повставъ страйкъ зъ причины выдаленя одного робôтника зъ его занятія яко checkweighman.

— Въ New Castle, Pa. Мають будувати нову фабрику для литя мосяжу, котра буде знана пôдъ именемъ: New Castle Brass Foundry Co.

— Продуценты вугля въ околици Massilon не хотѣли запровадити для своихъ робôтникôвъ осмогодинного дня працѣ и пôвъ вôльнои кождои суботы, пôсля ухвалы конвенціи въ Чікаґо, ·длятого застрайковало зъ днемъ 1. априля 2000 майнерôвъ.

— Въ шклярни фірмы Thomas & Co. на 18. полудневôй улици въ Питсбургу налагодженый страйкъ, котрый бувъ повставъ, позаякъ робôтники стратили богато годинъ працѣ, за котрѝ не мали заплачено.

— Якъ звѣсно на конвенціи майнерôвъ и властителѣвъ майнъ въ Чікаґо, котра була вôдбула ся дня 17. януарія ухвалено запровадити 8 годинный день працѣ по всѣхъ околицяхъ мягкого вугля. Той великій здобутокъ вôдсвятковали майнеры питсбурского дистрикту зборами, котрѝ дня 1. апрѣля вôдбулись въ West Brownsville, Charleroi, Inperial, McDonald, Van Meter, Scott Haven, Bridgville, Fairhaven Hill, Monongahela City, West Elizabeth и Finleyville. На зборахъ выголошувались лишь бесѣды.

— Властителѣ майнъ въ Захôднôй Вирджиніи не хочуть платити майнерамъ пôсля скалѣ ухваленои на вспôльнôй конференціи въ Чікаґо. За одиноку причину, чому не хотять стосуватись до рѣшеня загального, подають, що організація робôтнича за слаба и не може имъ ничь зробити. Чисто по паньски, або злодѣйскѝ.

— По всѣхъ лѣярняхъ питсбурскихъ жадають робôтники $2.50 денно.

## Де-що цѣкавого.

— Цилѣндры насампередъ зачали носити въ Франціи передъ 500 лѣтами.

— Цѣна золота, котре выкопане въ Калифорніи вôдъ р. 1848, есть валичезна. Те золото выгôдно може змѣстити ся въ комнатѣ 12 метрôвъ довгôй, 6 широкôй, а 5⅔ высокôй.

— Лява, котру выкинувъ вулканъ Везувій вôдъ р. 79 по Рождествѣ Христа до нынѣ, выстарчила бы, щобы выбудовати зъ неи другій Лондонъ и старый НюЙоркъ.

— 29 овець, котрѝ завезено р. 1788 до Австраліи, розплодили ся такъ сильно, що въ р. 1896 нараховано 120 міліонôвъ штукъ.

— Найскорше уживано банк-ноты въ Хинахъ, бо ще р. 1368, отже 300 лѣтъ скорше якъ въ Европѣ, а на 32 роки передъ народженемъ Ґуттенберґа, що вынайшовъ штуку друкарску.

— Во всѣхъ рѣчахъ умѣркованôсть, рухъ и праця суть найлѣпшими лѣкарями.

—Кромѣ королевои англійскои мають посѣлости въ Сполуч. Державахъ пôвн. Америки ще тѝ пануючѝ Европы: цѣсарь нѣмецкій, царь россійскій, королѣ италійскій та шведскій и реґентка испаньска.

— „Пшеничный король" на земли есть Италіець, Guazone. Его посѣлôсть обнимае 26000 гектарôвъ обшару, робôтникôвъ мае тысячѣ, котрѝ отримують якусь часть плодôвъ земныхъ. Коли Guazone закрые жнива, то готовъ наповнити пересѣчно 3000 ваґонôвъ пшеницею.

— Хто въ нынѣшныхъ часахъ не читае газетъ шкодить самъ собѣ и родинѣ, бо самъ жіе въ темнотѣ, могучѝ вызыскують его а дѣтей выховуе на рабôвъ. — Пренумеруйте-жь и читайте „Свободу."

Оденъ купецъ оголосивъ въ газетахъ, що потребуе нôчного сторожа. — Тои самои ночи злодѣѣ вломали ся до его штору и за дармо допильновали, такъ що купецъ спокôйненько переспавъ ся, а тымчасомъ вычистили цѣлый шторъ.

— За газету належить ся заплатити.

## СМѢХЪ И ПРАВДА.

### НА МАНЕВРАХЪ.

Капитанъ: — Капраль Сѣрко, справувалисте ся на маневрахъ дуже добре. Если бы то була акуратна вôйна, получили бысте медаль.

Капраль Сѣрко: — А теперь?

Капитанъ: — Теперь дамъ васъ заперти на 24 годинъ, бо передъ фронтомъ не свобôдно вôдзывати ся.

### ЧОМУ ТО?

— Няню, чому то вашъ нôсъ такій червоный?

— Вôдъ пахання — ты сомару.

### ФИЛОЗОФІЯ ЖИТЯ.

Одного философа перевозивъ Иванъ зъ одного берега рѣки на другій. Коли вже сидѣли въ човнѣ, пытае ся философъ Ивана:

— Знаешь ты писати?

— Не знаю, пане — вôдповѣвъ Иванъ.

— Но то одна третина твого житя страчена — сказавъ поважно философъ — и запытавъ его дальше:

— А знаешь ты числити?

— Анѣ того не знаю — вôдповѣвъ завстыдженый Иванъ.

— Но то половина твого житя страчена — сказавъ философъ.

Въ тôмъ повставъ сильный вѣтеръ и човно почало вывертати ся. Иванъ тогды пытаесь философа:

— Пане, а знаете вы плавати?

— Ой не знаю — закричавъ страшно философъ.

— То цѣле ваше житє страчене — сказавъ Иванъ.

### КРАСШІЙ СОНЪ.

Оденъ панъ бувъ зъ цыганомъ на полюваню; разомъ стрѣлили до одного заяця. Цыганъ твердивъ, що вôнъ застрѣливъ заяця. „Добре, море, сказавъ панъ — ты однакъ того доказати не можешь, але знаешь що, хто буде мати красшій сонъ той ночи, того буде заяць. Коли пріишли до дому, панъ казавъ впечи заяця, а въ ночи лишивъ цыгана въ кухни. На другій день запытавъ панъ цыгана:

„Но, море, що ся тобѣ снило?"

„Най лишь они зачнуть вельможный панъ."

— Та менѣ ся снило, що була одна така высока драбина, що дôставала ажь до неба, та я ишовъ по нѣй, чи бы мене тамъ ангели не приѣяли.

„Такъ, такъ, ясный пане, то правда, я ихъ тамъ добре въ горѣ бачивъ и думавъ-емь, що уже назадъ не вернете, тай зъѣвъ-емь заяця."

### НѢКОЛИ.

Коли цыганъ бравъ слюбъ, священникъ запытавъ его:

— Нѣколи не лишишь твоеѣ будучои женки?

— Нѣколи — вôдповѣвъ цыганъ — хиба тогды коли пôдемо грати.

---

Двохъ злодѣѣвъ сидѣло въ арештѣ: оденъ за крадѣжь годинки, а другій за крадѣжь коровы и такъ собѣ жартували:

Першій каже: — Котра година, товаришу?

А другій злодѣй ему на то: — Не можу сказати на минуты, але здае ся уже буде часъ доити.

---

„Панъ дома?"

— Нема! — каже слуга.

„А коли прійде?"

— Будьте ласкавѝ, пождѣть хвильку; заразъ его поспытаю.

---

„Чому жѣнокъ не можна выбирати на послôвъ до сойму чи до рады державнои?

— Бо жадна не признасть ся, що мае скôнченыхъ 30 лѣтъ.

## Готель на продай!

Въ Шамокінъ есть дуже порядный готель до продаия. Хто бы хотѣвъ стати бізнесменомъ, нехай зголосить ся по блнсшіи информаціи до Редакціи „Свободы".



**За „Свободу" належить ся заплатити!**

3)

## Якъ выгадано машиною (треномъ) ѣздити?

Написала М. Загôрня.

(Дальше).

### III.

Машина, що бѣля неи бувъ Стефенсонъ, вытягала вагончики зъ вуглемъ зъ шахты кодолами. Прядиво на кодолы привозили ажь изъ Россіи. Кодолы перетырали ся швидко, а черезъ вôйну прядиво стало дуже дороге и на кодолы йшло богато грошей. Стефенсонъ почавъ думати, якъ бы зробити такъ, щобъ кодолы не такъ швидко перетиралисъ. Думавъ, думавъ и надумавъ таки. Тогды пôшовъ до свого начальника й каже:

— Дозвольте менѣ колеса у машинѣ трохи попереробляти.

А начальникъ пытае ся:

— На що ихъ переробляти?

Стефенсонъ каже:

— Тогды кодола не такъ швидко перетыраеть ся, а то грошей богато по дурному гине.

Роспытавъ ся начальникъ, якъ Стефенсонъ хоче зробити, баче, що наче до дѣла той розказуе и каже ему:

— Ну робѣть, побачимо, що зъ того выйде.

Зробивъ Стефенсонъ такъ, якъ казавъ и справдѣ стало кодолы (мотузъ) на дуже довшій часъ ставати. А якъ робивъ вôнъ се, то ще дещо надумавъ у машинѣ переробити. Переробивъ и стала машина далеко красша. Стали ще дужче поважати Стефенсона за те, що вôнъ такій знаючій та за те, що вôнъ самъ до всього своимъ розумомъ доходить. А тутъ трафивъ ся такій выпадокъ. Тамъ таки де бувъ Стефенсонъ, выкопано нову шахту. Привезли нову машину, таку, щобъ воду выбирала зъ шахты и почали еѣ становити. И Стефенсонъ тутъ бувъ. Роздививсь вôнъ добре на машину та й каже:

— Не буде зъ сеи машины дѣла.

Поставили машину, пустили еѣ, ажь справдѣ немае зъ ней дѣла: не тягне воды. А вода шахту заливае. Заходили машиністы коло неи. И се и те роблять — не помагае: они мабуть то не дуже свое дѣло тямили. Одного разу ѣде Стефенсонôвъ товаришь прозъ машину и бачить, що Юрко Стефенсонъ роздивляе ся на неи. Товаришь ему каже:

— Що то ты такъ пильно придивляешь ся? Може надумавъ, що ѣй зробити, щобъ она воду тягла?

А Стефенсонъ вôдказуе:

— Та таки надумавъ. Якъ бы отсе менѣ дозволили зробити тутъ де-що, то въ тыждень я вытягъ бы усю воду и можно було-бъ лѣзти у шахту.

Чоловѣкъ той заразъ пôйшовъ до найголовнѣйшого инжинѣра и сказавъ:

— Стефенсонъ каже, що може машину полагодити, щобъ воду тягла.

Инжинѣръ покликавъ Стефенсона, роспытавъ ся и сказавъ:

— Ну, робѣть, що знаете. Однакъ машину хочь выкинь. Побачимо, що зъ того выйде. Робôтниковъ, коли треба, скôлько хочете берѣть.

Заходивъ ся Стефенсонъ коло машины. Усю розôбравъ, передививъ ся, скрôзь повычищавъ, попôдмазувавъ. Чотыри дни сидѣвъ надъ нею. Пятого дня склавъ, а шестого вытягъ усю воду зъ шахты и въ шахтѣ почали робити.

Здивувавъ ся инжинѣръ. Вчений машиністы не зъумѣли, а сей зъумѣвъ. Давъ вôнъ Стефенсонови за роботу 65 доларôвъ, а трошки згодомъ настановлено Стефенсона найголовнѣйшимъ механикомъ надъ усѣма машинами, що були на тыхъ шахтахъ. Плата ему була 650 дол. на рôкъ и коня ему дали, щобъ ѣздити по шахтахъ. До него почали привозити богато зопсованыхъ машинъ. Вôнъ лагодивъ ихъ и зароблявъ тымъ чимало грошей.

Теперь уже Стефенсонъ не шивъ чобôтъ. Ему й такъ ставало грошей. Якъ була ему яка вôльна хвилина, вôнъ читавъ та учивъ ся. Сынъ его Робертъ уже пôдрôсъ и вôнъ вôддавъ его до гарнои школы учити ся. Робертъ учивъ ся дуже гарно. У суботу вôнъ приходивъ изъ школы до дому и приносивъ зъ собою книжокъ. И вôнъ, такъ якъ и батько, дуже охочій бувъ до машинъ. Удвохъ зъ батькомъ читали они тѝ книжки, що вôнъ приносивъ, балакали про те, що читали, пляны усякѝ малювали. Потôмъ Робертъ поѣхавъ у высшу школу. И вôдтамъ вôнъ присылавъ батькови такѝ книжки, що були ему цѣкавѝ.

Шахты иногдѣ йдуть у землю глубоко, сяжень на 100 й глубше, а въ земли е такій поганый духъ, шахтовый газъ. Якъ докопаешь ся туды, звôдки вôнъ выходить, такъ его й набере ся повна шахта. Того газу и не видко — отъ саме такъ, якъ чаду не видко. Та тôлько зъ того газу шкода бувае. Якъ его набере ся богато, то вже тамъ не можно свѣтити. Тôлько огонь засвѣтить ся, заразъ той газъ увесь займе ся та й выбухне такъ, наче стрельне и людей, якѝ есть поблизьку, поубивае та попече. Дерево, яке есть у шахтѣ, займе ся, може занятн ся й вуголь. А якъ займе ся вуголь, то вôнъ горить, поки увесь не выгорить. Щобъ его погасити, треба всю шахту заляти водою, а тогды знову вытягати всю воду зъ шахты; се и дорогою коштуе пôсля того шахта може завалювати ся. Черезъ те въ шахтахъ треба дуже обережно поводити ся зъ свѣтломъ. А безъ огня въ шахтѣ не можна. Тамъ поночи а шахтярѣ роблять у шахтѣ зъ лямпами.

Одного разу прибѣгъ шахтяръ и сказавъ:

— У шахтѣ пожежа: газъ занявъ ся!

Стефенсонъ мертвый побѣгъ до шахты. Роспытавсь, кажуть: у найголовнѣйшôй шахтѣ горить. А бѣля шахты людей назбѣгалось. Усѣ родичѣ тымъ шахтярямъ, що въ шахтѣ робили. Плачуть, не знають, чи живѝ тѝ, що въ шахтѣ. А зъ шахты тежь крикъ та плачь чути. Усякому хоче ся, щобъ его швидче зъ шахты вытягнено. Стефенсонъ мертвый сѣвъ у той кошикъ, що въ нѣмъ шахтярôвъ спускано у шахту и его спущено туды. Подививсь, ажь тамъ таке пекло. Тогды гукае:

— Ну, хлопцѣ, чи не знайдеть ся чоловѣка зъ шѣсть, щобъ пôйшли зô мною. Може Богъ дасть, погасимо.

Шахтярѣ вѣрили Стефенсснови. Зъ кимъ другимъ, то не пôйшли-бъ, а зъ нимъ пôйшли. У шахтѣ була цегла и вапно. Стефенсонъ зъ шахтярями заходились муровати стѣну недалеко вôдъ огня и хочь якъ пекло, хочь якъ важко було робити, а они таки зовсѣмъ замурували ту шахту, де горѣло. Тогды воздухъ не ставъ доходити до огня и огонь погасъ.

Пôсля того почавъ Стефенсонъ выгадувати таку лямпу, щобъ вôдъ неи той газъ шахтовый не займавъ ся. Оно оденъ чоловѣкъ уже бувъ еѣ выгадавъ, але зъ нею було такого богато клопоту, що еѣ нѣякъ не можна було уживати. Стефенсонъ зробивъ свою лямпу зовсѣмъ инакше. Вôнъ мабуть зъ рôкъ морочивъ ся бѣля неѣ, поки таки зробивъ такъ, якъ треба. Тогды вôнъ полѣзъ у шахту, щобъ лямпу спробувати, ще и двохъ товаришѣвъ покликавъ изъ собою. Полѣзли. Се було дуже небеспечно. Якъ бы Стефенсонъ помыливъ ся и зробивъ не такъ, якъ треба, - то той газъ мôгъ заняти ся и поубивавъ бы и Стефенсона и тыхъ, хто зъ нимъ бувъ.

Товаришѣ кажуть: А якъ займеть ся?

А Стефенсонъ говорить: Не займе ся а тôлько лямпу погасить та й годѣ.

У шахтѣ було одно таке мѣсце, що звôдти найбôльше выходило газу. Вôнъ выходивъ крôзь щѣлину и ажь свистѣвъ, отъ якъ вѣтеръ крôзь щѣлину свистѣвъ. Ту щѣлину на якій часъ затулили, щобъ у нѣй зôбралось бôльше газу. Тогды Стефенсонъ засвѣтивъ лямпу, пôднѣсъ еѣ до щѣлины и вôдтуливъ щѣлину. Газъ и такъ засвистѣвъ просто на лямпу, а не занявсь, а лямпа погасла. Стефенсонъ еще кôлька разôвъ свѣтивъ лямпу и пôдносивъ еѣ до газу, але она що разу гасла. Тогды побачили, що зъ Стефенсовою лямпою можна робити беспечно, не боячи ся, що газъ займе ся.

Окрôмъ лямпы Стефенсонъ выгадавъ ще нову машину, щобъ вытягати зъ шахты вуголь та людей, що тамъ робили. Та ще выгадавъ смокъ паровый такій, щобъ воду нимъ вытягати. Та все се було не дуже важливе и не симъ Стефенсонъ уславивъ ся навѣки. Уславивъ ся вôнъ тымъ, що выгадавъ желѣзницю, выгадавъ машиною ѣздити.

(Дальше буде).



Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!

Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды пануе брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най не повстане вона!

Ив. Франко.